

LAGUTSKOTTETS UTLÅTANDE 7/2006 rd

Utredning från ministeriet: Konsekvenserna av besluten om ramarna för statsfinanserna för domstolsväsendet

Till justitieministeriet

INLEDNING

Remiss

Lagutskottet begärde den 2 mars 2006 i enlighet med 47 § 2 mom. i grundlagen en utredning från justitieministeriet om konsekvenserna av besluten om ramarna för statsfinanserna för domstolsväsendet.

- president Pauliine Koskelo, högsta domstolen
- styrelseordförande Asko Nurmi, Finlands Juristförbund
- ordförande Pertti Nieminen, Finlands domareförbund ry.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- kanslichef Kirsti Rissanen, justitieministeriet

Samband med andra handlingar

Utskottet har tidigare behandlat frågan på eget initiativ (LAO 2/2006 rd).

JUSTITIEMINISTERIETS UTREDNING

I utredningen till lagutskottet konstaterar justitieministeriet att domstolarnas arbetssituation har varit relativt oförändrad under hela 2000-talet. Men det ökade antalet ärenden i synnerhet i förvaltningsdomstolarna och marknadsdomstolen samt anhopningen av ärenden i försäkringsdomstolen har enligt ministeriet blivit ett problem.

Den minskade anslagsmarginal som rambeslutet för statsfinanserna innebär kommer enligt justitieministeriet i praktiken att leda till minskade anslag. Användningen av anslag 2005 överstiger enligt vad ministeriet uppger det budgeterade beloppet för 2006 med drygt tre miljoner euro. Enligt ministeriet är det helt nödvändigt att anslagsnivån under hela ramperioden bi-

behålls åtminstone på nuvarande nivå för att medborgarnas rättssäkerhet ska kunna garanteras.

Av utrikesministeriets utredning framgår att budgeten för 2006 har krävt personalminskningar vid de allmänna domstolarna, särskilt tingsrätterna och hovrätterna. Däremot har personalökning vid förvaltningsdomstolarna ökat. Totalt kommer dock domstolspersonalen att minska 2006.

I justitieministeriets utredning hänvisas till pågående strukturreformer inom domstolsväsendet samt till vissa nyss genomförda eller aktuella projekt som tar sikte på ett effektivare rättegångsförfarande. Projektens konsekvenser för personalen utvärderas ändå inte separat.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Utgångspunkterna för utvärderingen

Efter att justitieministeriet lämnat sin utredning fattade statsrådet den 21 mars 2006 beslut om rambarna för statsfinanserna 2007—2011 (jfr. SRR 2/2006 rd, nedan *rambeslutet*). Enligt rambeslutet fortsätter man inom justitieministeriets förvaltningsområde att utveckla procedurerna och organisationen vid domstolarna och exekutions- och åklagarväsendet för att förbättra resultat och öka effektiviteten inom rättspolitik, kriminalpolitiken och politiken i anslutning till betalningsstörningar. När det gäller domstolsväsendet nämns i rambeslutet (s. 7) särskilt ökningen av anslagen för att minska anhopningen av ärenden vid förvaltningsdomstolarna.

Dimensionerna för de produktivetsfrämjande åtgärderna formuleras i rambeslutet så (s. 11) att statens personal ska minska så att reduceringen motsvarar sammanlagt 9 600 årsverken fram till 2011. Detta motsvarar ca 7,9 procent av det totala antalet årsverken inom statsförvaltningen. Enligt rambeslutet kommer minskningen att ske genom naturlig avgång bland de statsanställda. Samtidigt räknar man med att under ramperioden anställa 16 000 nya arbetstagare.

Konsekvenserna för domstolarna av de planerade åtgärderna

I justitieministeriets verksamhets- och ekonomiplan för åren 2007—2011 konstateras¹ om justitieministeriets strategiska mål bl.a. att rättsväsendet står som garant för de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna, samhällsutvecklingen, välfärden och tryggheten, bestående rättsförhållanden, förvaltningens laglighet, en fungerande samhällsekonomi och den nationella konkurrenskraften. Rättsväsendets grundläggande uppgift är att ge enskilda individer, företag och samfund rättsskydd. En-

ligt lagutskottets uppfattning beskriver justitieministeriets deklaration väl betydelsen av ett fungerande rättsväsende för basstrukturen i ett demokratiskt samhälle. Utskottet påpekar att det redan av principiella skäl är nödvändigt att domstolar och andra statliga konfliktlösningsorgan ges tillräckliga verksamhetsförutsättningar.

Lagutskottet har redan tidigare lyft fram den samhällseliga betydelsen av att domstolsväsendets avgöranden håller en hög nivå och att verksamheten är effektiv. Utskottet har bl.a. påpekat att man redan genom en relativt liten insats som inriktas på att förbättra förvaltningsdomstolarnas villkor kan nå anmärkningsvärda fördelar. Trots att utskottet när det gäller tingsrätterna har funnit det motiverat att eftersträva större verksamhetsenheter har det också då betonat att sammanslagningar ska ske framför allt med hänsyn till vilka fördelar de innebär för verksamheten och inte med tanke på eventuella kostnadsbesparingar. Utskottet upprepar sin tidigare ståndpunkt enligt vilken de rättstjänster som tingsrätterna erbjuder ska finnas tillgängliga för alla. Vid sammanslagning av domkretsar kan detta förverkligas exempelvis med arrangemang som gäller sammanträdesorterna (jfr. LaUU 18/2004 rd).

Lagutskottet uppmärksammar också att Europeiska människorättsdomstolen vid flera tillfällen ansett att Finland brutit mot bestämmelsen i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna rörande rättvis rättegång, eftersom en rättegång dröjt oskäligt länge. För tillfället är flera besvär i motsvarande ärenden anhängiga.

Justitieministeriets utredning om rambeslutets konsekvenser för domstolsväsendet ger enligt utskottet anledning till oro över hur domstolsväsendet ska kunna bibehålla sin verksamhetsförmåga. Enligt uppgift till utskottet kommer personalminskningarna inom justitieministeriets förvaltningsområde att uppgå till sammanlagt 720 årsverken fram till 2011. Av denna minskning utgör domstolarnas andel 207 årsverken. Utskottet uppmärksammar även att personalminskningen enligt justitieministeriets utred-

¹ Justitieministeriets verksamhets- och ekonomiplan för åren 2007—2011, s. 21. Oikeusministeriön toiminta ja hallinto 2006:1.

ning redan detta år kommer att uppgå till 59 personer vid de allmänna domstolarna.

Lagutskottet utgår från att de planerade nedskärningarna inte kan genomföras genom att omallokera edan existerande resurser inom justitieministeriets förvaltningsområde eftersom exempelvis fängvården ständigt behöver tillägsresurser på grund av det ökade fängtalet (jfr. även LaUB 10/2005 rd). I detta sammanhang hänvisar lagutskottet även till finansutskottets ställningstagande enligt vilken produktiviteten i den offentliga ekonomin och statsförvaltningen ska ske utifrån en planmässig personalpolitik med utgångspunkt i att ämbetsverken ska klara av sina uppgifter också i framtiden (jfr. FiUB 4/2005 rd, s. 4/II).

I justitieministeriets utredning nämns ett flertal pågående reformer av rättegångsförfarandet. De eventuella besparingar som reformerna medför kommer att märkas först på medellång sikt och det går inte att med säkerhet förutse deras omfattning. Utskottet påpekar också att det huvudsakliga syftet med reformerna är att utveckla

rättegångsförfarandet och öka tillgången på rättsliga tjänster och inte att genomföra besparingar. Utskottet anser därför att de pågående reformerna inte kan läggas till grund för att domstolsväsendets resurser minskas redan under innevarande planeperiod, alltså i förskott.

Med hänvisning till det som anförts ovan fäster utskottet allvarligt avseende vid följderna av att rambeslutet genomförs för domstolsväsendets vidkommande. Enligt utskottet är det nödvändigt att domstolarnas personella resurser bibehålls på en adekvat nivå oberoende av de mål som i rambeslutet uppställs för personalreduktioner. Enligt utskottets uppfattning skall detta kunna genomföras utan interna överföringar inom justitieministeriets förvaltningsområde.

Utlåtande

Lagutskottet anför

att justitieministeriet bör beakta vad som sagts ovan.

Helsingfors den 21 april 2006

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Tuija Brax /gröna
medl. Esko Ahonen /cent
Leena Harkimo /saml
Tatja Karvonen /cent
Petri Neittaanmäki /cent
Heli Paasio /sd
Lyly Rajala /saml

Tero Rönni /sd
Petri Salo /saml
Pertti Salovaara /cent
Minna Sirnö /vänst
Juhani Sjöblom /saml
Timo Soini /saf (delvis)
Astrid Thors /sv.

Sekreterare var

utskottsråd Risto Eerola.